Diàleg

Conversa amb Rosa Balaguer

Directora general del Casal dels Infants

Frederic Raurell
Director general de la ICCIC

Teresa Triadú
Secretària adjunta a la Direcció General de la ICCIC

Rosa Balaguer és llicenciada en ciències de l'educació, Postgrau en direcció i gestió d'organitzacions no governamentals i Postgrau en lideratge i innovació social a les organitzacions no governamentals, per ESADE. Forma part de l'equip del Casal dels Infants des del 1988. L'any 1999 va assumir la direcció general del Casal dels Infants.

> En la seva formació pedagògica, s'hi veu l'especialització en l'àrea de les organitzacions no governamentals. Des del principi ja tenia la intenció de dedicar-se a l'educació en l'àmbit social?

Vaig començar vinculada a l'esplai del meu barri i aquesta experiència em va portar a estudiar pedagogia. Tenia clar que volia vincular-me a l'educació no formal, però l'educació social tal com la coneixem ara al nostre país no estava desenvolupada encara.

> Com va ser el seu primer contacte amb el Casal dels Infants?

Va ser una companya del curs de monitor/a de lleure, que ens va engrescar a fer activitats de dissabte al Casal. Aleshores encara estudiava a la universitat i ja va començar la meva relació amb l'entitat. En aquell moment, el Casal no tenia professionals contractats, tothom era voluntari.

> Un espai social que va néixer l'any 1983, amb quin objectiu?

El Casal va néixer de la voluntat d'un grup de persones vinculades al Raval de teixir un barri amb més oportunitats per als infants. Des de llavors, defensem que la pobresa no sigui hereditària i per això treballem als barris que concentren situacions d'exclusió. Més de 30 anys després, aquest esperit se segueix encomanant a tots els barris on el Casal actua. Perquè és allí on socialment hem d'esforçar-nos més.

La família, l'escola i el barri, on neix i creix un infant, és on es guanyen o es perden oportunitats. Hem de garantir les eines, l'educació i l'acompanyament necessari per trencar aquesta herència. Per trencar el cercle de la pobresa, cap on es veuen abocats.

> Quina funció diferent té una organització com la vostra respecte a un centre escolar? Què us mou?

Una adolescent fa poc responia així a la pregunta de com creia que l'havia ajudada el Casal: "Sense el Casal seria una noia més violenta." És una resposta dura però que diu moltes coses.

En barris que acumulen situacions de desigualtat i exclusió, la manca d'expectatives i de futur aboca a la desesperació moltes famílies i els seus fills i filles. Això genera negativitat i fa que les persones es relacionin amb l'entorn (escola, família, veïnat, serveis, etc.) amb duresa. És important incidir-hi per rebaixar la tensió.

El Casal, el concebem com una casa i els infants l'expliquen sovint així. És obert a la comunitat de cada barri on som, amb la mirada posada en els nens, els joves i les seves famílies per acompanyar-los en el seu dia a dia. Són espais amables, que acullen, que escolten, on participen de manera voluntària..., on hi ha oportunitats..., on poden començar a sentir-se millor i confiar en el futur. Això, sens dubte, provoca canvis individuals en els infants i els nois i noies, com senten i viuen el present i com poden imaginar-se un futur..., però també canvis en com es relacionen amb l'entorn. Estan menys enfadats quan troben persones que els respecten i els acompanyen i que no s'enfaden. Des d'aquí, treballem perquè surtin del cercle de la pobresa.

> Quina és la diferència més significativa en la tasca d'un pedagog entre un centre com el Casal dels Infants i un centre escolar?

El marc de treball de l'educació formal, reglada, amb un currículum definit, és diferent del de l'educació no formal, o com diem també de l'àmbit socioeducatiu, adaptat a les necessitats més específiques de persones en comunitats concretes.

Nosaltres ens centrem sobretot en la socialització i la participació en la comunitat. En qualsevol cas, són dos àmbits complementaris i imprescindibles en el desenvolupament dels infants.

> El Casal va començar al barri del Raval. Va ser casual o hi va haver alguna raó?

Les persones fundadores estaven vinculades per diferents motius al barri i van decidir organitzar-se per donar resposta a les necessitats que hi havia en aquell moment, preocupats per la situació dels infants: absentisme escolar, desnutrició, malalties, sense ofertes lúdiques, etc.

> Actualment, a quins barris doneu cobertura social i educativa?

Actualment, al Casal ens trobem més de 1.200 persones (la majoria voluntàries), que sumem esforços per donar empenta als barris més vulnerables de Barcelona (el Raval i el Besòs), Sant Adrià del Besòs (la Mina), Badalona (Sant Roc i Llefià), Santa Coloma de Gramenet i Salt, a més de tenir projectes de cooperació amb algunes entitats del Marroc (Tànger i Casablanca). Treballem als barris involucrant-nos, aliant-nos, aportant recursos i coneixement, implicant persones amb el voluntariat, etc. Generem accions socials i educatives, tenint en compte el que ja hi ha, sumant perquè el barri sigui capaç de garantir i millorar el benestar i les oportunitats dels seus infants i joves.

> Quins són els reptes actuals?

El nostre gran repte és posar l'educació al lloc que li correspon com a motor de transformació social. L'educació és la nostra resposta. Tots els serveis i les activitats del Casal comparteixen l'eix educatiu com a promotor del canvi de les persones. L'educació, entesa en un sentit ampli, que va molt més enllà de la família i l'escola. El propi entorn, la família, la comunitat, el barri..., és importantíssim que l'entenguem en clau educativa per als infants.

Un altre gran repte és sumar esforços i implicar més agents per transformar la realitat dels entorns on actuem. Un barri són carrers, places, cases, però sobretot són xarxes de persones, famílies, serveis, escoles, espais i equipaments, i organitzacions que actuen des de diferents àmbits per poder garantir i millorar el benestar i les oportunitats dels seus infants i joves. El Casal és part d'aquesta garantia d'oportunitats.

Finalment, tenim el repte de convèncer la societat que la justícia social ens ateny a tothom. Per això treballem per implicar més persones i construir un projecte ciutadà sòlid, basat en la força del voluntariat, i el compromís en la defensa de les oportunitats per als infants. Que impliqui també altres

entitats, organitzacions i empreses per donar respostes concretes a la desigualtat creixent i l'exclusió. Necessitem més persones sòcies i donants, que vulguin formar part d'aquest projecte col·lectiu i impulsin les oportunitats per a tots els infants. Necessitem ser independents econòmicament per poder actuar allà on és més urgent i necessari. Aquesta independència s'aconsegueix sumant moltes més persones al projecte.

> Quin rol tenen les famílies dels infants del Casal? Hi ha una relació directa i fluïda?

La preocupació de tots els pares i mares és que els seus fills i filles estiguin bé. A aquesta preocupació natural, s'hi afegeix, en el cas de les famílies en situacions complicades, mil preocupacions més que tenen a veure en temes tan clau com la manca de feina, la por de no poder mantenir l'habitatge, no poder fer front a despeses bàsiques i d'alimentació, etc. L'angoixa per poder tirar endavant deixa poc marge per tenir moments tranquils per centrar-se en l'educació i el creixement dels nens. Agraeixen moltíssim comptar amb els espais i els serveis del Casal. La seva participació és clau perquè puguem acompanyar integralment els seus fills i filles.

Els infants són conscients de com pateixen els seus pares. No es poden aïllar. Per això és tan important que trobin moments, espais i referents en el seu dia a dia amb qui confiar. Ells i els seus pares i mares.

Projectes com el Casal Familiar, per exemple, ofereixen entorns d'acompanyament a pares i mares per apoderar-los juntament amb els seus fills. Són espais de participació, comunitaris, i de veïnatge on les persones generen vincle entre elles i amb el barri i construeixen xarxes de suport. S'impliquen a millorar la seva situació i la dels altres i en activitats que repercuteixin positivament en el Casal i el barri. Aquests espais són lúdics i creatius i tenen un efecte de descompressió, fet que millora la dinàmica familiar i enforteix els vincles, imprescindibles per reforçar-se i agafar energia per tirar endavant.

> Ens agradaria que ens definís, de manera sintètica, les expressions següents que tenen relació amb el Casal dels Infants:

Associació

El nostre model d'organització, basat en la ciutadania compromesa, la vinculació amb la comunitat i el voluntariat actiu. És un dels trets diferencials del Casal. El màxim òrgan de govern del Casal és l'Assemblea de socis i sòcies voluntaris.

Acció social

La nostra manera de lluitar contra l'exclusió social. Actuem sobre els factors i els efectes de l'exclusió social compartint la feina amb tots els agents socials implicats i afavorint la igualtat d'oportunitats per als infants i joves en situació de desavantatge. Ells són precisament qui necessiten més factors de protecció perquè la seva situació de partida no en comprometi l'horitzó vital.

El Casal es mou als barris

Arrelament. El treball del Casal té sentit des d'un fort arrelament als barris on actuem, entenent la comunitat i el territori com a realitats que determinen qualsevol acció social i educativa. Tenim el cap on posem els peus. Formem part del teixit social dels barris i adaptem la nostra proposta a les necessitats i als reptes dels infants i joves que hi viuen.

Incidència i sensibilització

Necessitat de canvis. Al Casal reflexionem sobre la nostra realitat cada dia, sobre com podem, entre tothom, assolir la igualtat d'oportunitats. Per fer-ho, reivindiquem a governants i ciutadania una societat més justa i equitativa on es garanteixi que tothom pugui tirar endavant. I ho fem amb propostes concretes d'intervenció.

Accions solidàries destacades

Sumar esforços. Treballem per implicar el màxim de persones, organitzacions i empreses en la lluita per la transformació social. Cada vegada són més les persones que ens coneixen i s'impliquen a través de diferents campanyes solidàries. Tothom hi pot contribuir des del seu espai habitual, de diferents maneres, amb responsabilitat.

> La Institució Cultural del CIC va signar un conveni de col·laboració amb l'Associació del Casal dels Infants per formar part del projecte L'Escola Suma. En què consisteix aquest projecte?

L'Escola Suma és la nostra proposta per fer tàndem amb les escoles i aportar la nostra realitat a l'educació dels nens i nenes perquè puguin ser crítics i responsables del seu entorn. A partir de diferents activitats, fem possible que coneguin una altra

realitat, sensibilitzar-les sobre les desigualtats socials de l'entorn proper i motivar-les a l'acció.

Com a agents educatius i formatius, les escoles teniu un paper clau en la transmissió de valors als ciutadans més joves i, per tant, de transformació de la realitat que ens envolta i que compartim. Creiem fermament que hem de col·laborar per sensibilitzar i educar en valors, alhora que fomentem una ciutadania crítica i activa que construeixi el seu entorn en positiu.

Hem aconseguit implicar una xarxa d'escoles compromeses amb la igualtat educativa i implicades en la sensibilització del seu alumnat i famílies per una societat més justa i equilibrada.

> Per acabar, un somni. Quin seria el seu somni en el marc de l'educació social i d'entitats com el Casal dels Infants?

El somni pel qual treballem cada dia és que qualsevol nen o nena pugui créixer i sentir-se estimat, segur, content, amb confiança...; tenir una família que se senti prou forta per tirar endavant, formar part d'una comunitat on pugui participar i se l'escolti, d'una escola que l'ajudi a fer-se gran i d'un barri bonic, tranquil, on se senti bé i on tingui xarxa i amics. Sembla fàcil, però molts nens i nenes aquí, al nostre país, no ho tenen.

Moltes gràcies.